

Fra Østlandssamarbeidet til Liedutvalget – om vgo for voksne, 19.03.2018

NOTAT OM VIDEREGÅENDE OPPLÆRING FOR VOKSNE – NOTAT TIL LIED-UTVALGET FRA ØSTLANDSSAMARBEIDET, MARS 2018

Notat om videregående opplæring for voksne - innspill til Lied-utvalget, februar 2018

Østlandssamarbeidet ønsker med dette å redegjøre for de utfordringer vi anser som sentrale innen videregående opplæring for voksne i dag. Østlandssamarbeidet ønsker å formidle dette til Lied-utvalget, da ett av punktene i utvalgets mandat er å se nærmere på *hvordan legge best mulig til rett for at voksne skal kunne oppnå studiekompetanse/fagbrev/yrkeskompetanse*. I notatet er det valgt å sette fokus på følgende utfordringer:

1. *Manglende språk- og grunnleggende ferdigheter*
2. *Gjennomføring*
3. *Frafall*
4. *Veier til fag- og svennebrev passer ikke alle*
5. *Realkompetansevurdering*

1. Manglende språk- og grunnleggende ferdigheter

Dersom en søker har dokumentert grunnskoleopplæring, er det ikke lov å stille krav til norskkunnskaper ved inntak til videregående opplæring for voksne, i henhold til opplæringsloven med forskrifter. Det medfører at mange av de minoritetsspråklige søkerne som har kort botid i Norge har store utfordringer med å nyttiggjøre seg opplæringen, da de ikke har rett til særskilt språkopplæring i videregående opplæring for voksne.

Fra 01.08.2017 har søkere med fullført videregående skole fra et annet land, som ikke gir studie- eller yrkeskompetanse i Norge, også fått rett til videregående opplæring for voksne. Det kan medføre en enda større utfordring i årene som kommer. Engelsk (og det å lære to språk samtidig, både norsk og engelsk) er også en stor utfordring.

Østlandssamarbeidet mener engelsk bør kunne erstattes av annet fremmedspråk når yrke / videre utdanning ikke tilsier at engelsk må være et krav. Det må være viktigst å kunne konsentrere seg om å lære norsk.

Det er også er en stadig større andel av dagens deltakere i videregående opplæring for voksne som mangler grunnleggende ferdigheter. Spesielt ser vi at det er store utfordringer knyttet til manglende ferdigheter innen IKT.

Det er behov for fleksible overganger og tilbud mellom opplæringsnivåene grunnskole, introduksjonsordningen og videregående opplæring. Slike fleksible tilbud kan også være nyttig for unge minoritetsspråklige uten grunnleggende ferdigheter, og for norsk ungdom med svake ferdigheter fra grunnskole og / eller videregående opplæring.

2. Gjennomføring

Mange deltakere som starter på voksenopplæring gjennomfører ikke den påbegynte utdanningen. En stor andel av deltakerne i videregående opplæring for voksne er minoritetsspråklige søkere med grunnskoleopplæring fra sine hjemland. Særlige utfordringer knyttet til denne gruppen er:

*Lowverket stiller ikke krav til faglig innhold eller nivå på grunnskoleopplæringen, kun tilstrekkelig antall år.

*Kvaliteten på utdanningen varierer mye. Det er et stort antall minoritetsspråklige søkere med rett til videregående opplæring i henhold til opplæringslova, som ikke har tilstrekkelige kunnskaper og ferdigheter til å kunne tilegne seg videregående opplæring.

* Det er et økende antall søkere med sammensatte behov generelt, herunder psykiske og sosiale vansker, fag- og lærevansker og lese- og skrivevansker. Det er utfordrende å imøtekomme disse behovene med dagens opplæringsmodeller og innenfor eksisterende rammer.

Østlandsamarbeidet ønsker også å fremheve at det ikke legges til rette for at deltakere skal kunne delta i videregående opplæring for voksne, ref. NAV og Lånekassen. Regler om støtte fra NAV og Lånekassen må tilpasses slik at langsiktig mål – varig tilknytning til arbeidslivet – kan oppnås.

3. Frafall

En annen utfordring er det store antallet søkere som faller fra, både i løpet av søknadsprosessen og i løpet av opplæringen. Dette skaper blant annet utfordringer ved dimensjoneringen av opplæringstilbudet for voksne og for arbeidet med å ivareta gode undervisningsopplegg. Mange avslutter opplæringsløpet på grunn av manglende støtte til livsopphold, lang reisevei eller problemer med å kombinere arbeid, familie og opplæring.

4. Veier til fag- og svennebrev passer ikke alle

Yrkesfaglig utdanning som ender med fag/svenne- brev tilbys som opplæring etter lærlingordningen eller som eksamensrettede kurs rettet mot praksiskandidatordningen. Av deltakere som ønsker yrkesfaglig opplæring er det få som har relevant praksis i faget fra tidligere. Eksamensrettede kurs tilbys derfor i begrenset utstrekning. Dette har utgangspunkt i at en del yrker har mye deltidsarbeid og så lave stillingsbrøker at det ikke blir mulig å opparbeide tilstrekkelig praksis. For minoritetsspråklige søkere kan det også være utfordrende å dokumentere praksis fra eget hjemland. De fleste får tilbud om opplæring i skole etter lærlingeordningen. Dette er en kostnadskrevende opplæring.

Voksenopplæring mot fagbrev må være av så god kvalitet at arbeidsgivere og bransjer aksepterer fagbrevet. Fagbrev må være inngangsbillett til jobb også for voksne. Flere av fylkeskommunene i Østlandssamarbeidet formidler voksne til læreplass, og de som ikke får læreplass får tilbud om Vg3 i skole. Det er utfordrende for voksne å få læreplass i dag. Grunner til dette kan være at lærebedrifter får et lavere tilskudd for å ta inn voksne lærlinger enn hva tilfellet er for ungdommer, og det er også flere og flere kommuner som stiller krav om språkferdigheter for lærlinger. Mange voksne med familieforpliktelser ser også at de ikke kan leve av lønnen de får som lærling.

5. Realkompetansevurdering

Det er et krav om at realkompetansevurderinger gjennomføres på *norsk eller samisk*. Det er i dag mange minoritetsspråklige søkere med manglende norskferdigheter innen videregående opplæring for voksne. Det er vanskelig å foreta en kvalitetssikret realkompetansevurdering av disse, og det er antagelig kun en første kartlegging som vil være gjennomførbar på engelsk – dersom dette språket beherskes. For realkompetansevurdering i fag kreves kjennskap til faguttrykk. For restopplæring kreves norsk-kunnskaper. Realkompetansevurdering bør derfor skje på det språket som brukes på arbeidsplassen og i opplæring, dvs norsk.

En annen utfordring er at realkompetansevurdering skal danne grunnlag for restopplæring. Dagens modeller for opplæring er ikke tilpasset slik at deltakere kan få opplæring i deler av de fag som ikke godkjennes gjennom realkompetansevurdering.

Det finnes i dag flere modeller og mange forsøk i voksenopplæringen. Regelverk må harmoniseres, ut fra en målsetting om en opplæring på voksnes premisser – der realkompetansevurdering er et verktøy som kan brukes.

.....